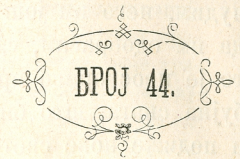

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

УСПОМЕНА НА ПОКОЈНОГ ПРИЈАТЕЉА.

(Наставак.)

VI.

У драматика мора бити реалистичан поглед на свет, конкретно схватање свега онога, што је у свету. Ово је врло важан, скоро рећи битан услов за драматског писца. Без овога нема драме, бар не може бити оно, што треба да је, не може бити у стању представити нам и изнети нам, што треба да нам представи и изнесе, — а то је живот онакав какав је, живот у свој својој разноликости. Са овим конкретним схватањем састајемо се ми у Кости Трифковићу, састајемо се стим схватањем у свима његовим глумима. Но не само да наилазимо то схватање у делима Костиним, која су већ писана за позорницу и прелазила преко ове, него опажамо овај поглед и у његовим покушајима, чак и у оним одломцима, које смо у прошлом чланку саопштили. Па опет поред свега тога не може се одрећи, да у Кости Трифковићу није било младићског идеалног заноса и оног безграничног бурног одушевљења. Без овога не би се могао на море одважити, и тога ради са целим досадашњим животом — ма да је то код њега само на један тренутак било — преинути. Но препоне, на које је нагазио, један дубљи поглед у живот, који је за њега до сада златном научном обавијен био, — растерале су на један мах оно необуздано одушевљење из његова срца, оне идеалне светове из његове маште. Реалистичан поглед на свет одржава мегдан, и оно, што се досада у књижевним покушајима дилетанта — ђака назирати могло, овлађује читавим његовим животом.

Коста Трифковић постаје — премда још у школи, и још ђак — на једанпут практичним човеком. Овакви појави у оно доба нашег друштвеног препорођаја и великог одушевљења народног не само да су били ретки, него су управо јединствени.

Пошто је раскрстио са својим морским идеалима, он свршује за једну годину дана два последња гимназијска разреда, и одаје се на изучавање правних наука, али он не иде на универзитет, него тражи себи правну академију — којих је *ad majorem gloriam* богиње правде пуно у Угарској — и свршује течај правних наука у месту за четири, за три године дана. Он не жели да продужи златно доба ђаковања. Њему се жури, хити, да што пре залива у мутне таласе практичног живота. Човек се чисто зачуди овако практичним назорима у млада човека. Та шта може бити драже и одушевљеније за младића, који са себе стреса чауру гимназијског праха, који својим ојачаним крилима пробија љуску, што га је досад стезала, скучавала, него кад се на једанпут осети на новом сунцу живота, на свежем зраку слободе? Има ли у животу човека ученика што лепше од универзитета, и универзитетска живота? Сам универзитет са својим силним катедрама, са својим великим слободама, седиште највише науке, последња станица на бајном путу нигда не прежаљене младости и уједно и последња лекција за велику борбу живота — све нам то долази некако идеално, узвишено. Па онда велика варош са свима својим красотима и уживањима, — све су то опчињљиве дражи за доба, где се дечко у човека претвара. Па зар је чудо, кад ђаци такве једне велике школе цео свет кроз нека идеална стакла гледе и сматрају, кад и најзаслужније, у послу око општег рада истрошене људе са неким отменим прекором преко рамена мере? Ја им се бар ни мало не чудим, јер знам, да сваки од тих младих великана носи у грудима својим цео свет, и да је у свакоме од њих клица будућег великог реформатора друштва човечијег и регенатора рода људског, — не само да се не

чудим, него им још и праштам, да не кажем баш да им одобравам, само им праштам, јер што чине, то је неоспориво право младости, коју распиње бујна снага, што би чудо да ствара, да руши старе и подиже нове светове, а нема још предмета и поља за своју радњу, па сад онако у тартањ дере и узалуд пишти кроз тесан вентил одушевљења.

Но ја сам се мало удалио од предмета. Хтео сам да изнесем примамљиву слику универзитетског живота, па да покажем како се пок. Коста Њоме није дао очарати.

Док други ђаци стварају себи идеале, и у својој машти удешавају све онако, како би они хтели да буде и да изгледа, дотле је пок. Коста имао пред очима живот онакав, какав је заиста, и помишљао је на конкретне околности, у којима ће се негда као човек налазити. Он није отишао да учи правне науке, као многи, управо као већина правника, из неке неодређене побуде, него је отишао са сталном намером, да ту струку као што треба изучи, и да касније њој цео живот посвети.

(Настаће се)

И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* (Лаза Телечки.) Јуче 25. мар. о. г., лицем на лазареву суботу, подигнут је и посвећен споменик на гробу Лазе Телечког. Тај споменик подигнут је од прилога, који су дали пријатељи и поштовачи покојникови на позив овдашњег трговца и родољуба г. Љубе Стефановића. Најпре је био у црквици на алмашком гробљу парастос, на ком су прота г. А. Захарић и г. г. свештеници Балта-Николић и Ј. Марковић и ђакон г. М. Ђирић из чистог родољубља чинодејствовали. После подужја освећен је споменик. И на парастосу и приликом освећења певала је позоришна дружина. Света се из вароши много слегло било. На гробу је изговорно у правитељ народног позоришта А. Хацић ове речи:

„Ако говорите језике човечије и анђеоске, а немате љубави, онда сте као звоно, које звони, или прапорац, који звечи.

И ако знате сва знања овога света, а немате љубави, нисте ништа, нити можете што бити

Ако имате љубави, имате све, ако немате љубави, немате ништа.

Љубави морате имати, ако желите што постићи у свету, ако желите имати напретка у своме раду.

И наш Лаза, коме смо се ево сада на гробу искупили, да му на свечан начин чинимо спомен, да му укажемо тужну почасти, имао је љубави — љубави према глумачкој уметности.

Та љубав према уметности дала му је снаге, да се вине у висине глумачке вештине, та љубав била је небеска зрака, која нас је свелашћу својом очаравала, заносила.

Глумац, који нема љубави према уметности, не ће далеко дотерати

Али осим тога глумцу требају од природе још и неки дарови и тела и духа, а уз те даре још и снажна и постојана воља, треба дуго вежбање, требају много знања.

И наш Лаза је добро знао све то, па је само за тим ишао, да све то постигне, и да усаврши и себе и дарове своје.

И даром, маром и радом својим постигао је за чим је тежио: окитио је главу своју лавор-венцем глумачке уметности.

Сви се још живо сећамо његове вештачке игре, сви се

још добро сећамо, када је последњи пут изашао на позорницу.

Беше то у Новоме Саду 15. фебруара 1873. г. у комаду „Ни бригеша“ као Нона Пурило.

Чудне ли коби: и писац тога комада, Коста Трифковић, и најбољи приказивач његовог Ноне Пурила, Лаза Телечки — бораве сада вечити санак!

Чим се Лаза појавио на позорници, поздравило га је силно плескање.

Наш облубљени уметник Лаза тада се после дугог, врло дугог одмора опет отргав од болести, да угоди жељној публици и његовој уметничкој навици, нагону свога позива.

У сваком плеску причували су нам се гласови силних плескача, како довикују уметнику, који је био клонуо снагом: „Не бој се! Отимај се! Ми смо ту! Ми те не дамо! Ти си наш! Ти мораш опет оздравити! Мораш опет процветати, као цвеће на том венцу, што ти га додајемо!“ И уметник се клања, као да одговара: „Да, ја сам ваш! Ни бригеша!“

Да, „Ни бригеша!“ Ти си наш, наш си био, наш ћеш бити и остати докле и нас устраје!

„Ни бригеша!“ И ако те нисмо могли отргнути од смрти, али смо ти отргли име од заборавља, име твоје, које ће бити написано златним писменима на листовима повеснице нашег народног позоришта

Давно су већ увели венци, што си их по целој српству надобијао за твоје приказе типова из нашег народног живота, али никада не ће увенути венац глумачке славе, што си га стекао у народу своме природном, уметничком игром својом на позорници. Никад ти не ће угинути дичан спомен међу нама, славно ће ти име прелазити од колена на колено докле год устраје српства.

Добро рече о теби наш омиљени песник Змај-Ј. Јовановић:

„Овај један камен није ништа,

На сваком камену српског позоришта

Урезаће српско име сина свога,

Дично име глумца Лазе Телечкога!“

Те речи урезане у споменик, који је подигнут из добровољних прилога, најбољи су доказ, да глумац у нашем народу није сам себи остаљен, да је омиљено чедо свога на-

рода, а народ, коме служи, да му је и отац и мајка, и братац и сестрица, и друг и пријатељ.

Тај нови доказ признања о стеченим заслугама, па успомена на нашег никад непрежаљеног Лазу, треба да вас, драга браћо глумци и миле сестре глумице, подсећа непрекидно да будете и прави глумци, свесни о својој позиви, али и родољуби. Ви треба, да сте сретни у срећи свога народа, а кад наступе црни и тешки дани несреће и искушења за народ, треба да с њиме плачете, да га тешите и храбрите, и да се за њ и жртвujete.

Ви треба да сте верни апостоли свега онога, што је лепо, добро, племенито, узвишено, истинито и народно.

Тек тако радећи показате, да сте прави сипови народа свога, да вас загрева топло сунце љубави према уметности, показате, да сте се угледали у светли пример нашега Лазе, који је био и добар глумац и прави, верни син рода свога.

Па и сами црни дани патње и туге не треба да вам униште љубав према глумачкој уметности, не треба да вам угасе свети пламен одушевљења за позоришном уметношћу.

Радите у том духу, у том правцу, да би се могле отворити и вама двери народног светилишта, да бисте могли ускликнути с песником:

„И у муци искушења,
И у ноћи доба глуво,
Дух нас свети тамо води,
За што нас је чув'о,
Да у зраку светла дана,
У врлини света жара,
Прпевају тужна срца,
Загре се браћа стара!“

А теби никад незаборављени уметнице, друже, брате и пријатељу, нека ти је светли спомен међу нама! Спавај мирно у земљици црној, уметнице рода свог!“

Те последње речи прихватила је позоришна дружина и отпевала је лепу, тужну песму, која се тим речима почињала.

П О З О Р И Ш Т Е

(Народно позориште у Београду). „Срп. Нов.“ пишу: „Шилер на нашој позорници. Као што нам по која комета пролети кроз пучину васионску те својом интензивном светлошћу учини те је се увек сећамо, тако исто и по које дело каквог великана појави нам се на позорници. Тамо се дивимо величини и сјајности, овде идеји и појезији. Само је разлика, што ово последње учини на нашу осетљиву душу великог упечатка, који се не да искоренити. Историја нам одигра по какву трагедију као поуку, али, наскоро оде у море заборавности! Новоме нам се тек појави, кад по која пламена душа извади из великог броја светских трагедија једну те нам изнесе у позоришту, које нам је у минијатури свет. Историја је наука. Да, ономе који је чита. Историја нам забележи Орлеанку, Марију Стјуарт и безбројно њих. Али колико је боља жива реч, која се чује у позоришту! Значајне догађаје историјске могу да обуку у драмску појезију само генији. Само тек Шекспир, Шилер и др. могу да се лате виспрених и узвишених идеја, јер њихов пегаз може дотле да долети. На крилима силе уобразиље полете они у нов свет — свет идеала.... Завеса замушти.....

Која је то Марија Стјуартова? Међу значајне историјске личности средњег века спада и Марија Стјуарт, краљица Шкотска. Њу је узео Шилер за јунакињу своје трагедије „Марија Стјуарт“. Завеса је подигнута! Посматрајте, па ће вам се још више казати која је? Као девојка одрасла је у раскошном двору француском. То је она, која се опростила са Француском овим речима: „Adieu chère France! je ne vous verrai jamais plus“. Северна природа Шкотске не утицаше добро на млађану краљицу, која налазаше само задовољства у Француској. У исто време религиозна борба беше у велико. Пуританизам завлада Инглиском, а католицизам Шкотском. Cuius regio, eius religio. Други муж Маријин нађе се једног дана мртав — сумња паде на саму њу. Марија побеже у Инглеску, али тамо не нађе гостољубља него — тамницу. У рукама је своје непријатељице, Јелисавете, краљице Инглеске. Ова мрзи Марију не само по круни, јер Марија као рођака Тјудорова после смрти прими титулу инглиске краљице, него и женска сујета ту нађе маха. Јелисавета је завидила Маријиној лепоти, завидила јој и због љубљеника Лестра. Марија лежи у тамници; љубавник је изневерио.

Завера буде пронађена, која је хтела Марију да спасе. Састанак између ње и Јелисавете изазва још више немира, и Марија онако измучена чамећи у тамници ипак је поносите те мирно дочека крај — губилиште. — Ето вам живот жене који је био пун бедње и патње! Колико је волела Француску види се најбоље из ових њених речи:

Und weil mein Leichnam
Nicht in geweihter Erde ruhen soll,
So dulde man, das dieser treue Diener
Mein Herz nach Frankreich bringe zu den Meinen
— Ach, es war immer dort! . . .

Сала фортерингејмског замка беше у црно завијена, кад је у њој пала глава жене — мученице!

Што се тиче самог заплета и технике „Марија Стјуарт“ далеко је измакла од „Орлеанке“.

Марију престављаше нам гошћа, г-ђа Ружићка-Штроцијева. Колико може глумица да дотера поред, свог дара и озбиљне студије показује нам г-ђа Штроцијева, коју можемо с правом да назовемо — уметницом. Призор у трећем акту са Мортимером беше диван и гледајући је само ту, можемо рећи да је с особитим даром. У њој видимо Марију као што је, видимо оне ваљано изведене афекте, психолошку борбу, видесмо гњев и јарост, јад и тугу. Г-ђа Штроцијева потпуно је задовољила очекивање наше, јер њена игра беше уметничка како у главном тако и у нијансима. Гледаоци увек ће се сећати ње, јер је у души њеној остао упечатка, који се не да искоренити.

Јелисавета г-ђе Коларовићке беше врло добро изведена. У улогама свога жанра она је непостижна. Све поједине моменте извела нам је уметнички: сцену у врту са Мортимером, при потпису пресуде, и т. д.

Г. Цветић као Мортимер заслужи похвалу. Добро је извео занесеног Мортимера, одушевљеног да избави Марију. А какав нам је био Лестер (г. Поповић.) Шта о њему да речемо? — Ништа!

Остали сви били су добри, само једној од г-ђица дворкиња изгледаше полазак на губилиште смешан.“ ?.

Издаје управа српског народног позоришта

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

44. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 25. МАРТА 1879.

ЖЕНЕ У УСТАВНОМ ЖИВОТУ.

Шаљива игра у 3 чина, од Коломана Тота, превео Јустин Милан Шимић.

О С О Б Е:

Валента Банфалви, газда на селу	Ружић.
Христина, његова жена	Д. Ружићка.
Илка, њихова кћи	Л. Хаџићева.
Виљем Берчеји	Лукић.
Челеји, газда на селу	Рајчевић.
Истирка, његова жена	Ј. Поповићева.
Фаника Питварошница	С. Максимовићка.
Барбоч, крчмар	Рајковић.
Певац	Поповић.
Јован, банвалфијев слуга	Ћирић.
Селеји	Марковић.
Барон Сланкамени	Добриновић.

Народ и гости. — Збива се први чин у Банриту, а други и трећи у Пешти, у садашње време.

У уторак 27. марта представа у корист породице покојног песника Ђуре Јакшића.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први а сада већ и други део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.